

Ангажиране на КНСБ за разработване и реализиране на териториалните планове за справедлив преход

Основен елемент на Механизма за справедлив преход е изготвянето на териториални планове за справедлив преход от държавите в ЕС. В тези планове ще бъдат посочени социалните, икономическите и екологичните предизвикателства, произтичащи от постепенното преустановяване на свързаните с изкопаемите горива дейности или от декарбонизацията на процесите и продуктите с висок интензитет на емисиите на парникови газове. Освен, че ще се очертаят процесите на преход до 2030 г., териториалните планове следва да адресират основните предизвикателства, които възникват при прехода към климатично неутрална икономика, като посочат начините за запазване на работните места и осигуряване на социална справедливост. В тази връзка КНСБ представя своето становище относно основните приоритети и мерки, които трябва да бъдат съществена част от териториалните планове за справедлив преход:

1. Мисията на Европейската "Зелена сделка" е насочена към икономическо развитие на климатично неутрален Съюз до 2050 г. За постигане на тази цел беше постигнато споразумение, което предвижда до 2030 г. да се намалят емисиите на парникови газове с 55 %. Това изисква радикална трансформация на всички сектори на икономиката и обществото. В тази връзка ЕС утвърди европейски закон за климата, който да превърне този политически ангажимент в правно задължение.

2. Европейският парламент прие на **18.05.2021г. окончателно регламента за Фонда за справедлив преход**. ФСП ще разполага със 17,5 млрд евро - 7,5 милиарда евро от МФР и 10 милиарда евро от фондовете за възстановяване от коронавируса „Следващо поколение ЕС“. Полша продължава да бъде най-големият бенефициент по схемата и ще получи 3,5 милиарда евро. Германия получава 2,25 милиарда евро, Румъния - 1,94 милиарда евро, Чехия - 1,49 милиарда евро, България – 1,178 млрд евро. Само държавите-членки, които са се ангажирали да изпълнят целта за постигане на неутрален от климата ЕС до 2050 г., ще получат пълния размер на средствата на фонда. За държави-членки, които не биха се ангажирали с такава цел, ще бъдат на разположение само 50% от финансирането.

3. В рамките на ФСП ще бъде въведен **Зелен механизъм за възнаграждение**, ако ресурсите на фонда бъдат увеличени след 31 декември 2024 г. Тези допълнителни средства ще бъдат разпределени между държавите членки, като тези, които успеят да намалят промишлените емисии на парникови газове ще получават повече финансиране.

4. Държавите членки, в партньорство с по-широка общност на заинтересованите страни, оформят своите териториални справедливи планове за преход и подготвят съответните си инвестиции, които да бъдат подкрепени от Механизма за справедлив преход, за да се гарантира справедлив преход в регионите на ЕС, които са силно зависими от изкопаеми горива и промишлености с висока въглеродна

интензивност. В тази връзка предизвикателствата пред страната ни са огромни и е необходима задълбочена и последователна работа по планиране и осъществяване на конкретни мерки, не само по Механизма за справедлив преход, но и чрез използване на привлечен финансов ресурс и със средства от националния бюджет.

5. В съответствие със Споразумението за сътрудничество, териториалните планове трябва да развиват конкретни приложими стратегии на местно ниво, като изследват текущото състояние и анализират възможностите в следните стълбове на развитие:

- **създаване на условия за развитието на регионалните измерения на научно-изследователската и иновационна екосистема** – подпомагане на отворените иновации и насърчаване на експерименталните дейности в регионите на страната; насърчаване на иновационните процеси съобразно регионалните приоритети за интелигентна специализация; текуща модернизация и използване на НИРД инфраструктурата с фокус върху слабозразвитите и липсващите елементи на регионалната екосистема;

- **създаване на условия за ускорено изграждане на модерна индустриална инфраструктура** в цялата страна с оглед преодоляване на идентифицираните териториални дисбаланси в инвестиционната активност чрез изграждане и развитие на индустриални паркове като предпоставка за привличане на инвеститори в сектори с висока добавена стойност, привличане на стартиращи компании;

- **насърчаване на предприемаческата дейност** и развитие на стабилна екосистема за стартиращи предприятия със специфичен регионален фокус; развитие на предприемаческа култура и умения

6. За да бъдат допустими за безвъзмездно финансиране, кандидатстващите проекти трябва да бъдат съсредоточени върху икономическа диверсификация, реструктуриране или създаване на работни места, да допринасят за преход към устойчива, неутрална по отношение на климата и кръгова европейска икономика. Тази трансформация създава нови възможности, но разбира се идва с предизвикателства. Едно от най-важните от тях е свързано със сигурността на енергийните доставки. Постигането на тази цел ще изисква действия от всички сектори на нашата икономика, включително:

- инвестиране в екологосъобразни технологии
- подпомагане на иновациите в промишлеността
- използване на по-чисти, по-евтини и по-здравословни форми на транспорт
- декарбонизация на енергийния сектор
- енергийно ефективни сгради
- съвместни действия с международните партньори за подобряване на световните екологични стандарти

7. КНСБ отчита, че в рамките на Механизма за справедлив преход ще бъдат допустими за безвъзмездно финансиране само ограничен кръг проекти, които са съсредоточени върху икономическа диверсификация, реструктуриране или създаване на работни места, да допринасят за преход към устойчива, неутрална по отношение на климата и кръгова европейска икономика. **Механизмът за справедлив преход няма да подкрепи инвестиции, свързани с изкопаеми горива.**

8. Фондът за справедлив преход има фокусирани области на въздействие, които следва да произтичат от териториалните планове. Необходима е национална рамка, зададена от правителството, обвързани планове на местно ниво и създаване на устойчиви местни партньорства. Поради това териториалните планове следва да спомагат за подобряване на инвестиционната атрактивност, чрез:

- Разнообразни сектори с растяща заетост
- Избор при търсене на работа съобразно квалификацията
- Развитие на инфраструктурата - транспорт и мобилност, но и бизнес услугите на банки, лизингови компании, застраховки и други.

9. Териториалните планове следва да обосноват подхода за запазване на енергийната сигурност на България, като отразяват националното значение на регионалната специализация. КНСБ настоява за разработване на Национална Енергийна Стратегия, която да зададе общата рамка за дългосрочното развитие на сектора и да включва конкретни действия по отношение на критичните въпроси за развитие на комплекса Марица изток, в това число и за бъдещето на „ТЕЦ Марица изток 2“ ЕАД. Планът следва да съответства на вече поетите от страна на Българското правителство ангажименти по Зелената сделка и да съдържа конкретни мерки, финансирани по Механизма за справедлив преход. Едно от условията за разгръщане на такава Стратегия е да не се допусне спирането на мощности в краткосрочен план, поради което сега на преден план се извежда въпросът за работата на енергийните мощности в комплекса Марица изток. Тези наши искания намериха отражение в Националното Трестранно Споразумение от 2020 година, както и в осъществяване на инициативата за създаване на Институт за устойчив преход и развитие. В тази връзка ние обсъждаме задълбочено различните алтернативи за Комплекса, но очакваме ясните решения на държавно ниво.

10. В дългосрочен план управлението на прехода към нови производства следва да се основава на принципа на социалната приемливост и осигуряване на достойна компенсация при закриване на производства, както и ефективна система за повишаване на квалификацията или преквалификация на работещите. Обръщаме внимание, че участието на синдикатите в процеса на планиране и управление на ново индустриално развитие е важно условие за защита интересите на хората, които са обект на прехода.

11. КНСБ изрично подчертава, че регионалният план за справедлив преход не може да се разглежда отделно от общия план за икономическо възстановяване в България. Сред основните приоритети са стимулиране на икономическия капацитет на индустриите, които отговарят на икономическите профили на регионите в преход и развиване на капацитета на работната сила „зелени умения“ като част от най-големите индустриални разработки.

12. Базовите изисквания към съставяне на териториалните планове изхождат от това, че е необходимо:

- България трябва да използва възможността да модернизира и трансформира своите индустриални сектори и техните вериги за доставки, така че те да останат конкурентоспособни
- Бъдеща устойчива индустриална политика - инвестиции в най-добрите налични технологии, обновяване и трансфер на технологии

- Индустриално развитие чрез подкрепа на индустриални зони и вериги с добавена стойност
- Пакетът за възстановяване на ЕС и Механизмът за справедлив преход трябва да осигурят създаването на добри работни места в индустрията в България преди поэтапното спиране на въгледобива и въглищата

13. Според КНСБ териториалните планове за справедлив преход трябва ясно да посочват:

- Всички фактори за достоен труд, като достъп до колективно договаряне, безопасни и здравословни условия на труд и разумно работно време при новите работни места
- Да посочват качеството на новите работни места и връзката с инвестициите за устойчива икономическа диверсификация и създаване на достойни работни места с него.
- Плановете не трябва се фокусират върху ограничен кръг от сектори или само върху работници, пряко засегнати от прехода или които вече са загубили работата си.

14. КНСБ настоява за Национална стратегия за справедлив преход на национално, секторно и фирмено ниво, която е в състояние да постигне зелен и дигитален преход и да привлече устойчиви инвестиции в най-добрите налични технологии и инфраструктура:

- На национално ниво настояваме за Национален план за справедлив преход, разработен на базата на съществуващите национални стратегии (ИНПЕК, Енергийна стратегия, НПВУ) и свързаните с тях финансови механизми в тяхната синергия.
- На секторно ниво – на базата на разработени секторни и браншови споразумения да се разработят пътни карти на основните политики и мерки, както и сроковете за реализирането им:
  - Дейности и производства, които са застрашени от затваряне поради повишени екологични изисквания или невъзможност за постигане на ново, по-високо ниво на конкурентоспособност;
  - Дейности и производства, които имат потенциала за развитие в условията на преференциално финансиране, във връзка с приоритетни политики;
  - Предварителни оценки на нуждите от преквалификация и допълнително обучение, както за работещите, които ще бъдат съкратени, така и за онези, за чието запазване на работното място се изисква промяна на традиционните умения;
  - Формулиране на съвместни инициативи с работодателските организации за привличане на финансиране за въвеждане на иновативни производства и услуги, които да утвърдят устойчиви бизнес модели на регионално ниво;
  - Формулиране на възможности за отразяване, чрез колективното трудово договаряне, на съвременни изисквания към условията на труд и отношение към околната среда, интегриращи приложимите аспекти на кръговата икономика и възобновяемите енергийни източници.
- На фирмено ниво :
  - Съдействие на компаниите от регионите да реализират проектите си в съответствие със „Зелената сделка“ на ЕС;

- Технологична модернизация на предприятията - инвестиции в най-добрите налични технологии, обновяване и трансфер на технологии, дигитализация и системи за управление;
- Насърчаване изграждането на фотоволтаични централи в предприятията за собствени нужди – енергийна ефективност;
- Анализ на възможностите на държавните дружества да осъществят проекти за нови мощности, при използване на наличен ресурс, инфраструктура и квалифициран персонал в рамките на БЕХ и неговите дружества.
- Работническото участие в управлението на предприятието

14. Приоритетни области, за които КНСБ настоява да бъдат включени в териториалните планове:

14.1. Икономически анализи и социални проучвания, в т.ч.:

1.1. Изготвяне на икономически анализи, проектни обосновки, стратегии и сценарии за развитие, пилотно и дългосрочно програмно финансиране в съответствие с националните и регионални приоритети и ангажименти.

1.2. Съвместни проучвания със социалните партньори по отношение на социалните ефекти от прехода към нови технологии.

1.3. Разработване на финансово-икономически модели, обезпечаващи потенциала за комерсиализация на целевите приложните научно-изследователски дейности.

14.2. Кръгова икономика, устойчиво управление на ресурсите, енергийна и транспортна инфраструктура, в т.ч.:

2.1. Проучване на възможностите и разработване на условия за привличане на инвестиционни проекти, адресиращи наличните местни ресурси и максимизиращи потенциала за комплексна добавена стойност.

2.2. Разработване на модели за изграждане на специализирани индустриални зони, оптимизиращи наличната енергийна, техническа и транспортна инфраструктура.

2.3. Участие в изготвянето на регионални, национални и международни проекти за развитие на потенциала за мрежова свързаност – енергийна (в т.ч. и газова), транспортна, комуникационна.

14.3. Водородни технологии и енергийни системи, в т.ч.:

3.1. Системи за производство, съхранение и пренос на водород, водородни горивни системи, индустриални технологии, използващи водорода като суровина, водородна електромобилност и обезпечаваща инфраструктура, водородни технологии за енергосъхранение, енергопроизводство и управление на електроенергийните системи.

3.2. Електрогенериращи системи за базово енергопроизводство, енергийни решения за осигуряване на системни услуги по регулиране и резервиране.

3.3. Комплексни енергийни системи, комбиниращи улавяне, съхранение и/или утилизация на въглероден диоксид, нискоемисионни системи за газификация на отпадъци.

14.4. Конверсия на въгледобивния комплекс, в т.ч.:

4.1. Геоложки и ландшафтни проучвания на минни терени за търсене на възможности за съхранение на CO₂, добив на вода за производство на водород, геотермални източници и др.

4.2. Разработване на нови технологии за оптимално използване и постигане на индустриални решения, базирани на местни геоложки ресурси.

4.3. Проучвания и разработване на нови материали, утилизирани отпадни продукти от осъществяваната минно-добивна дейност при най-високи екологични стандарти и устойчиви съвременни технологични решения.

14.5. Въглеродно-неутрална съвременна градска среда, в т.ч.:

5.1. Разработване на проекти за нова интегрирана енергийна архитектура на градската среда, включваща нискоемисионни инсталации за отопление и електропроизводство за домакинствата и публичните сгради (водородни клетки, соларни инсталации, геотермална енергия, термопомпи, газопотребление и др.)

5.2. Дигитализация и умни мрежи в градска среда – с приоритет към енергийните и транспортните системи. Разработване на колективни енергийни системни решения – вкл. с автономни възможности за производство/потребление и достъп до регионални/национални преносни системи.

5.3. Разработване на комплексни модели за градска електромобилност – чрез адекватна пътна инфраструктура, зарядна мрежа (вкл. контактна мрежа, електрозарядни станции, водородни зарядни станции) и обезпечаваната я логистика, обществени и частни транспортни средства (електрозадвигвани – на базата както на батерии, така и с водородни горивни клетки).

14.6. Биоикономика, агроенергетика и високо-технологично селско стопанство, в т.ч.:

6.1. Агроенергетика, разработване и синтез на биогорива, газификация на биоотпадъци, комбинирани решения, в т.ч. електрогенериращи мощности и селскостопански дейности.

6.2. Високо-технологично селско стопанство – както в градска среда, така и при рекултивация на бивши минни терени.

6.3. Разработване и развитие на комплексни селскостопански инициативи, фокусирани към устойчивото управление на ресурсите с постигане на максимална добавена стойност при най-високи екологични стандарти.

14.7. Нови индустриални технологии, роботизация и изкуствен интелект, в т.ч.:

7.1. Нови индустриални технологии, използващи налични и потенциални местни/регионални ресурси при условията на беземисионни или нискоемисионни устойчиви процеси.

7.2. Дигитализация на управлението на енергийни системи. Управление на транспортни потоци. Системи за интегрално управление на енергопотреблението. Регулиране и обезпечаване на системна сигурност при електропреносни мрежи. Управление на газопреносни мрежи.

7.3. Разработване на автоматизирани и роботизирани решения в областта на нискоемисионната енергетика, водородните технологии и нови индустриални производства.

София, 28 май 2021 г.